

Іванна РИЖАН

Найбільше багатство, яке Бог подарував нам у своїй ласці, – це дар спілкування. Саме Він першим звернувся до людини у своїй любові, першим дав їй відчуття уся повноти того, що ми сьогодні окреслюємо, на перший погляд, буденним словом – спілкування. До гріхопадіння людина вільно та відкрито спілкується з Богом, Котрий цікавиться нею, виявляє своє доброзичливе ставлення, довіру, їхні відносини є дружніми, партнерськими. Бог зважає на думку людини і поважає її вибір. Це божественно-людське спілкування, таке природне і любовне, мирно відбувається в Едемському саду.

«Узяв Господь чоловіка й осадив його в Едемському саді порати його й доглядати його. Та й дав Господь Бог чоловікові таку заповідь: „З усякого дерева в саду їстимеш; з дерева ж пізнання добра і зла не їстимеш, бо того самого дня, коли з нього скуштуєш, напевно вмреш“. Тоді сказав Господь Бог: „Не добре чоловікові бути самому; сотворю йому поміч, відповідну для нього“. І сотворив Господь Бог з землі всіляких польових звірів і всіляких птахів піднебесних і привів їх до чоловіка побачити, як він назве їх; як саме чоловік назве кожне живе сотворіння, щоб воно так і звалось. І дав чоловік назви всякій скотині, всякому птаству піднебесному і всякому звіреві польовому...» (Бт. 2: 15-20). Отримавши від Бога свобідну волю і можливість вибору, людина, однак, вибирає неправильно – чинить гріх, який спричинює наше віддалення від Бога, що розтяглось у часі і триває аж донині. Ще в Едемському саду, цьому мальовничому, райському місці проживання людей гріх спотворює особове спілкування Бога і людини. Воно набирає формального значення, де уже відсутній той глибокий сенс, опертий на любові і довірі. Тут уже немає взаємозбагачення, взаєморозуміння. Це яскравий приклад «антиспілкування» осіб: «Але почули вони луна від Господа Бога, що ходив собі садом під час денної прохолоди, і сховався чоловік із своєю жінкою від Господа Бога серед дерев саду. Тоді Господь Бог покликав чоловіка і спитав його: Де ти? Той відповів: „Я чув твою луна у саді й злякався, бо я нагий, тож і сховався“. Він же сказав: „Хто тобі сказав, що ти нагий? Чи не їв ти з дерева, що я наказав тобі не їсти?“ Чоловік відповів: „Жінка, яку ти дав мені, щоб була зі мною, дала мені з дерева і я їв“. Тоді Господь Бог сказав до жінки: „Що ти це наробила?“ Жінка відповіла: „Змій обманув мене, і я їла“» (Бт. 3: 8-13). Людина уникає зустрічі з Богом, а остаточно, і спілкування з Ним. Цього почуття страху людство не позбулось і досі.

Однак Бог не залишає людину на самоті. Спілкування продовжує відбуватись. Свята Літургія і молитва є тими середниками, за допомогою яких можемо відновити цей втрачений особовий зв'язок. Людина завжди може почути Голос Божий у своїй душі через повноту молитви – тихе, мирне, радісне стояння перед лицем Творця та спілкування з ним. Саме у молитві, відкриваючись на Бога, ми віднаходимо, відбудовуємо цей зв'язок, втрачений ще в раю. Ми чуємо Його Голос настільки голосно і виразно, наскільки відкритими є наші серця, наскільки готові слухати і приймати Його Слово у чистоті своїх помислів, нашій добрій волі, що, безперечно, є тим вершинним злетом Боголюдського спілкування.

Бог, Котрий є всім і в усьому, не розмовляє, однак, з нами словами. Ми не здатні почути Його голос так, як ми чуємо голос людини. Багато з нас взагалі, не бачачи особи і не чуючи її голосу, сприймають усе надто раціоналістично, мислячи: «мої органи чуття, які призначені на сприймання інших (зір, слух, дотик), не посилають до мозку імпульсів на відчитування цієї інформації, а отже, нікого і немає». Проте і у цей час Господь

промовляє до людини, Він промовляє завжди, але Його слова немовби «зависають» у просторі й часі, наштовхуючись на людську закритість. Однак ми, без перебільшення, у своєму житті відчували, мабуть, якусь невимовну тугу за Кимось, Кого втратили. Цю втрату хтось намагається компенсувати різними розвагами, які пропонує нам цей світ, сподіваючись так задовільнити своє незрозуміле тяготіння, але скороминущість задоволення цього людського у собі залишає, однак, духовну потребу спілкування з Богом невирішеною. Можна перебувати у такому стані упродовж усього життя і не зрозуміти, що той дар, який ми втратили ще в Адамі, Господь повернув нам в Ісусі Христі. Люди, котрі є поруч з нами, підсвідомо шукаючи, як і ми, цього божественного спілкування, знаходять його тут, на землі, у спілкуванні між собою. Ми щоденно зустрічаємося з людьми, мовленнєві контакти з котрими, нехай навіть короткочасні, творять для нас певний життєвий досвід. Дуже добре, коли людина у своєму спілкуванні з іншою повністю налаштована на свого співрозмовника. Адже саме від цього великою мірою залежить наше порозуміння і сприйняття одне одного. Позитивне наставлення до співбесідника, уміння вислухати, відчуття його настроїв чи стану у даний час – основа доброго спілкування. Адже спілкування не обмежується тільки жестами, словами й усмішками, тобто тими зовнішніми засобами. Спілкування – це велике таїнство, дуже тонке і складне мистецтво. Вивченням цього мистецтва людство займається з давніх часів. Людська душа – це глибина, у яку всеціло проникає лише Бог. Людина ж, спілкуючись, намагається лише за зовнішньою поведінкою і вимовленими словами співрозмовника створити для себе певний «образ», який іноді є далеким від того образу, на Котрий ми створені, – Божого. І лише духовно зрілі та досвідчені особи упродовж життя набувають того емпіричного досвіду, який допомагає їм заглянути «за лаштунки» слів та поведінки мовця, відділити «кукіль» від «зерна».

Спілкування, окрім цього глибинного, Божого, передбачає також і певний формальний бік, виражений напрацьованими нормами мовлення та поведінки. І хоч таке спілкування не несе за собою того сутнісно-особового характеру – адже можна мило усміхатись, правильно і зрозуміло висловлюватись, грати роль вихованої і культурної людини, стежити за характером та стилем мовлення, однак це всього лиш звуки, які при видихуваному повітрі потрапляють на перешкоди і спричиняють його коливання – проте якщо спілкування буде засобом вираження нашого внутрішнього наставлення, людину можна назвати культурною.

Серед усього іншого, найістотнішою рисою інтелігентної людини є вміння уважно вислухати співрозмовника, без оманливого удавання, упередження, відчуження через зосередження на власних думках, відкидання незрозумілого тощо... Від кожної людини, без винятку, маємо нагоду чогось навчитись. І це треба пам'ятати завжди! Дитина, успадковуючи від батьків генетичні риси (зовнішність, темперамент, характер), не успадковує надбань інтелекту. Всяку науку і практику треба опановувати на особистому рівні. Тому так важливо для того, хто мріє стати культурним, навчитися вчитуватися, вслуховуватися, вдивлятися.

Ввічливість та доброзичливість щодо іншого – ще одна з основних умов спілкування. Уміти відчуття співрозмовника, його душевний стан, поставитись до нього позитивно; інформувати й переконувати, а не ображати, принижувати, «щипати», «кусати» тощо; спиратися на добро, а не на зло у ньому; шукати того, що об'єднує з ним, а не роз'єднує – це мистецтво спілкування.

Важливою чеснотою (рисою) вихованої людини є терпеливість. Дуже часто, не

дослухавши до кінця, ми нетерпляче перебиваємо, так нічого й не зрозумівши. Уміння вичекати, зробити паузу, помовчати – ось те, що відрізняє доброго співрозмовника від недосвідченого. Адже мовчання – це один із найбільш промовистих засобів спілкування. Витримуючи паузу, людина часто дає іншій унікальну можливість – подумати, а інколи – прийняти чи відкинути якесь рішення. Ця мовчанка завжди повинна бути позитивною. За жодних обставин не можна мовчанням виявляти своє інертне ставлення.

Французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері стверджував: «Найбільша розкіш – це розкіш людського спілкування». І це справді так, адже розмовляючи, ми ділимося тим неповторним у собі, єдиним, що дано Богом тільки нам, водночас відкриваємо у іншому те саме, чим навзаєм збагачуємось. Ця «розкіш» одночасно є людською потребою, як-от: працювати, їсти, відпочивати. Уявімо собі на мить, коли б ми, прокинувшись вранці, усвідомили, що у світі немає жодної людини, окрім нас, – абсолютна тиша...

Проте для декого спілкування може бути втомлюючим. Людина, зазвичай, шкодить сама собі, переповнюючись собою, вслуховуючись у себе, намагаючись порівняти себе «кращу» з кимось «гіршим». Тобто той егоцентризм, який часто переповнює нашу сутність, і є тим «першим ворогом» на шляху до створення добрих взаємин між людьми. Говорити можна про будь-що, але не з ким-небудь. Часом неважко знайти тему для розмови, але цікаво та зрозуміло висловлюватись не завжди вдається. Часто не нам доводиться обирати для розмови комунікативних партнерів, переважно обирають нас. Отож тема розмови буде вибрана також не нами. Проте за будь-яких обставин маємо поводити себе ввічливо, гречно, не принижуючи ні чужої, ні власної гідности.

Людина, отримавши від Бога через таїнство Миропомазання Дар Святого Духа, який формально проявлений у нашій здатності мислити та висловлюватись, вповні готова до спілкування з іншими, а глибинно – з Богом. Коли ж їй вдається органічно, доповнюючи одна одну, поєднати в собі внутрішню «глибину» і зовнішню «поверхневність» культури, – то це, безперечно, високе досягнення. Тому така буденна, на перший погляд, людська здатність до спілкування, несе у собі глибинний сенс Божого Провидіння.

І. Рижан. Спілкування – вершинне мистецтво людини // СЛОВО №1 (31) (2007) 23-24